

Handläggare: Bella Kronman
Tfn: 08/50841963

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Angående remissen om inrättande av fler familjecentraler

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar lämna förvaltningens tjänsteskrivelse som sitt remissvar.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har till stadsdelsnämnden i Spånga-Tensta överlämnat en remiss angående inrättande av fler familjecentraler i Stockholms stad. Spånga-Tensta har sedan juni 2001 en familjecentral i samverkan med landstinget bestående av barnmorskemottagning (f d mödrahälsovård), barnavårdscentral, öppen förskola och socialtjänstens förebyggande del (föräldrarådgivning). Familjecentralen utgör en reell möjlighet att utföra ett förebyggande barnhälsoarbete i vid mening.

Att vända sig till hela populationen som mödra- och barnhälsovården gör är det bästa sättet att tidigt upptäcka och förebygga problem.

Med de tillskott som en öppen förskola och socialtjänstens föräldrarådgivare utgör vidgas möjligheten till helhetssyn och därmed servicen till familjerna. Brukarna slipper att bollas mellan olika instanser och barn och föräldrar kan få ett lättillgängligt stöd i en mycket viktig fas i livet. Förutsättningar för att vi ska nå våra mål och syften är att de delar som nämnts ovan ingår och att socialtjänstens roll är enbart rådgivande.

Bakgrund

Familjecentralen i Spånga-Tensta har en historik som går tillbaka ca 10 år i tiden. Redan då fanns ett samarbete mellan Landsting och kommun som man önskade utveckla till en familjecentral liknande den vi nu har. Orsakerna till att det tagit lång tid är många, men några är värda att nämnas.

Det har varit svårt för de yrkesgrupper som ingår i familjecentralen och som alla är tungt belastade med arbete att tidsmässigt hinna lyfta, förankra och att driva frågan.

Lokalbristen har varit ett annat skäl. Två huvudmän, landstinget och kommunen har inte alltid varit eniga på alla nivåer vilket försvårat arbetet med att ta fram en familjecentral.

Hur starta och bilda en familjecentral ?

De lokala förutsättningarna är naturligtvis mycket olika men utifrån våra erfarenheter kan vissa delar underlättas enligt följande.

En samordnare/projektledare med uppgift att samordna alla berörda parter och att förankra idén på alla nivåer.

Samstämmighet och gemensamt fattade beslut mellan huvudmännen, landsting och kommun.

Medvetenhet om att samverka mellan olika yrkesgrupper tar tid men ger mycket tillbaka. De ekonomiska förutsättningarna för respektive huvudman bör vara klara på ett tidigt stadium.

Samordningsvinster

Samlokalisering utgör i sig en stor vinst. Den underlättar samarbetet och gör det betydligt enklare att erbjuda den service som ges. Närhet mellan personalen förenklar kunskapsutbyte, avlastar, stimulerar och sporrar till nytänkande. I familjecentralen är vi 8 olika yrkesgrupper vilket innebär möten mellan lika många "yrkeskulturer". Att lära känna och respektera dessa är ytterligare bonus.

Utbudet till besökarna utökas både tids- och innehållsmässigt.

Vinsterna är många för besökarna, inte bara i form av ett bättre serviceutbud utan också i en trivsamt miljö att mötas i.

SPÅNGA-TENSTA FAMILJECENTRAL VERKSAMHETSBESKRIVNING

Familjecentralen ligger på Solhems Hagväg 10, granne med Spånga IP, mitt emellan Tensta och Spånga/Bromsten.

I huset inryms Barnvårdscentral, Barnmorskemottagning, Öppen Förskola och Föräldrarådgivning. Familjecentralen har vuxit fram utifrån personalens behov och deras bedömning av befolkningens behov. Syftet var att underlätta och utöka den samverkan man tidigare hade och att utveckla bättre metoder att gemensamt arbeta med folkhälsofrågor kring barn och familj. Processen tog ca 10 år och samlokaliseringen kom till stånd på grund av projektmedel (storstadspengar) samt pga att man fann en lämplig lokal.

PERSONAL TOTALT 22 st.

BVC- 6 barnsjuksköterskor varav 1 chefsjuksköterska 25%, 1 undersköterska

BMM- 5 barnmorskor varav 1 chefsbarnmorska 25%, 1 undersköterska

Öppna Förskolan- 2 förskollärare, 1 barnsköterska

Föräldrarådgivningen- 3,5 socionomer/föräldrarådgivare, 1 familjestödare

1 samordnare på 50%

Därutöver arbetar läkare, gynekologer, psykolog, logoped m fl på konsultbasis.

ORGANISATION

För att uppnå bättre samverkan har en intern organisation växt fram enligt följande:

Styrgrupp- för ekonomiska och andra övergripande beslut som består av verksamhetschefer samt representanter från Familjecentralen. Träffas vid behov.

Stormötet- all personal möts 1 gång/månad. Beslutsfattande i de frågor som rör verksamheten och man har delegation att fatta beslut.

Arbetsgrupp- 1 representant från varje arbetsgrupp ses 1 gång/vecka.

Förbereder stormötet, praktiska frågor tas upp, information mellan verksamheterna m m.

1 gång per månad inbjuds föräldrar att delta i mötet i syfte att få till stånd en dialog och möjlighet att påverka innehållet i familjecentralens verksamhet.

Frukostmöte- varvas mellan verksamheterna, utbyte av information och trevlig samvaro.

Samordnaren protokollför och ansvarar för dessa möten.

Därutöver bildas arbetsgrupper utifrån behov, exempelvis inför planering av gemensam studiedag , temakväll för föräldrar m m.

SYFTET MED EN FAMILJECENTRAL

Att samla kompetens kring barn och deras föräldrar. Behovet av information i området Spånga-Tensta, vad gäller sjukvård, omsorg, hälsofrågor, språkutveckling och allmän samhällsinformation är stort. Tillgången till ett gemensamt hus och till en stor personalgrupp ger oss nya möjligheter att lättare nå ut med information i olika former. Vi var tidigare utspridda på fyra håll och med små personalgrupper vilket gjorde att vi varken lärde känna varandras verksamheter eller kunde samagera som vi nu gör.

Vi hade inte tillgång till det omfattande professionella nätverk vi har idag. Det innebär att vi kan ha temakvällar för exempelvis somaliska föräldrar med temat kvinnokroppen och preventivmedelsupplysning där vi själva och andra experter finns att tillgå, helt utan extra kostnader för föreläsare. Familjecentralen som besöks av alla föräldrar med barn upp till sex år utgör även en unik arena för samlad kunskap kring barns och föräldrars hälsa i lokalsamhället.

Att skapa en mötesplats för att stärka sociala nätverk för familjer i området

Familjecentralen i sig utgör en mötesplats. Här finns möjligheter till familjefester, temakvällar, föreläsningar m m. Men främst är det öppna förskolan som är mötesplatsen. Dit kommer föräldrar med sina barn. De har aktiviteter, välkomnande stämning, nybakta bullar, matlagning och en stor lyhörddhet för vad besökarna önskar.

Här bedrivs föräldragrupp där för närvarande två socionomer från föräldrarådgivningen leder samtalen kring ämnen som ”hur vill jag vara som förälder”, att säga ja och nej till barnen m m.

Möjligheterna kring samverkan mellan olika personalkategorier är stora. BVC-sköterska med förskollärare kring barns behov, socionom och barnmorska kring relationer etc.

Sociala nätverk anses hälsofrämjande i sig. På familjecentralen kan dessa utvecklas ytterligare med dels professionellt föräldrastöd, dels stöd mellan föräldrarna själva, självhjälpsgrupper.

En av de största samverkansvinsterna för Spånga-Tensta FC har varit att vi har uppnått reell **integration** avseende etnicitet, hälften av besökarna på öppna förskolan är svenskar, andra hälften invandrade svenskar.

Att öka möjligheterna till tidiga insatser

BVC och BMM, som arbetar enligt basprogrammet för barn och mödrahälsovård, träffar alla föräldrar/barn/blivande föräldrar och fångar upp de som har behov av stöd i olika former. Det kan gälla unga ensamstående mödrar som är hjälpta av att få kontakter på Öppna förskolan och ibland en samtalskontakt med en föräldrarådgivare. I ett invandrartätt område som Tensta finns många med traumatiska upplevelser från hemländerna vilket ofta aktualiseras i samband med graviditet och barnafödelse. Det finns då lättillgängligt stöd i huset i form av erfarna socionomer/föräldrarådgivare som snabbt och utan remiss eller annan byråkrati kan ta emot föräldrar eller blivande föräldrar för samtal. Socionomerna tillhör stadsdelens socialtjänst men har ingen myndighetsutövning, registrerar eller dokumenterar inte, vilket visat sig underlätta för personal och föräldrar att ta kontakt och att söka hjälp. Föräldrarådgivningen tar även emot föräldrar med relationsproblem, i parsamtal och skilda föräldrar som har svårigheter i föräldrarollen, i samarbetsamtal. Familjecentralens inriktning är föräldrastöd och man har valt att erbjuda även den skilda föräldern detta i form av samarbetsamtal. Genom muntliga eller skriftliga avtal kan man komma överens kring de gemensamma barnen utan att behöva vända sig till advokater och domstolar. Alla typer av sociala- och relationsproblem kan hänvisas till föräldrarådgivarna som ofta själva kan vara till hjälp eller vet vart man kan vända sig. Föräldrarådgivarna har som målgrupp föräldrar med barn upp till 12 år. De arbetar även konsultativt gentemot personal inom förskolor, låg- och mellanstadier.

I Spånga-Tensta Familjecentral finns även en familjestödjare som kan ge praktisk hjälp till föräldrar vid behov.

Ett av Familjecentralens mål är att **förebygga ohälsa** och då inbegripet den sociala problematiken som ohälsa. Här finns alla möjligheter att söka eller få hjälp innan man behöver aktualiseras inom socialtjänsten eller innan man uppsöker psykiatri. Idén är att man fokuserar på barnen **och** föräldrarna. Gruppverksamheter kan vara tillräckligt för att klara en period i livet som ofta är påfrestande, d v s småbarnsåren. Dessa kan vara riktade till vissa grupper och generella. Tidiga insatser innebär inte bara att man får hjälp när barnen är små utan även att man får den innan hjälpbehovet blivit stort och kostsamt.

Att vara ett lättillgängligt stöd

Det är meningen att man vid ett besök ska kunna träffa andra föräldrar, tala med personalen, vaccinera sitt barn, hämta information om preventivmedel, lämna graviditetstest, ta en kopp kaffe etc. Man kan få råd och tips från BVC, BMM och Öppna förskolan när det gäller kostfrågor, samlevnadsfrågor, barnmat, barnhälsa, uppfostran, leksaker, prevention, gynekologiska hälsokontroller, förlossningsförberedelse. För de som önskar mer djupgående samtal kring föräldraskap finns samtalsgrupper eller möjlighet till enskilda samtal. Vid relationsproblematik mellan föräldrar erbjuds samarbetsamtal och parsamtal på föräldrarådgivningen. Det är också lätt att få hjälp med att gå vidare till annan myndighet eller vad som behövs då kunskaperna kring samhällets resurser finns samlade i huset.

Samverkan med befintlig personal, boende och föreningsliv.

Familjecentralen i sig utgör en samverkansform enligt ovan. Därutöver sker samverkan med de som besöker huset, d v s de boende. På öppna förskolan för man en dialog med föräldrar kring vad de önskar sig av verksamheten. 1 gång i månaden inbjuds föräldrar att delta i vår interna arbetsgrupp. De kan då ta upp eventuella klagomål och önskemål. Vi har alla sedan tidigare många och olika samverkansparter. Dessa kontakter använder vi oss av och har fortsatt kontakt med i olika sammanhang. Det kan vara kring individen (familjen) eller kring ett tema (exv. kvinnlig könsstympning). Beroende på sammanhang tar eller har vi kontakt med berörda parter. Det kan då gälla föreningar, kyrkan, moskén, studieförbund eller andra anställda inom landsting och kommun.

UTVECKLINGSOMRÅDEN

Möjligheten att svara upp mot området behov är en av de uppenbara vinsterna med en familjecentral. Vad som är befolkningens behov får man ta reda på genom att fråga vid besök, genom enkäter och i samband med möten med föräldrar och personal som möter föräldrar, inbegripet oss själva. Verksamheterna var för sig har varken haft kunskapen, tiden eller möjligheten att belysa och åtgärda de teman vi nu kan göra gemensamt. I Tensta har det länge varit svårt att bedriva de traditionella BVC-grupper man har i mer "svenska" områden. Man har f n spädbarnsmassage där

BVC-informationen ingår. En stor utmaning för hela huset är att kunna erbjuda föräldragrupper åt alla föräldrar och att även skapa riktade grupper vid behov. Detta arbetar vi kontinuerligt med och söker finna nya och okonventionella vägar.

Föräldrastöd i olika former är ett huvudtema i huset. Mycket angeläget är att nå **papporna**. Många kommer till BVC och en mindre del besöker de övriga verksamheterna.

Vi har påbörjat en kunskapsinventering kring exempelvis **kvinnlig könsstymning**. Detta leder i sin tur till en gemensam policy hur vi handskas med den problematiken och till att sprida våra kunskaper till andra berörda grupper inom Tensta. Det finns ett nätverk av berörda personer och myndigheter, där vi ingår, som fortsätter arbetet.

Ett annat viktigt tema är **barn som far illa**. Hur ska vi upptäcka barn och föräldrar med särskilda behov på ett tidigt stadium? Vilka resurser har vi själva inom huset? Vilka finns tillgängliga på annat håll?

Denna typ av frågeställningar leder fram till ett förhållningssätt och en samsyn.

Familjecentralens alla delar arbetar **förebyggande** när det gäller hälsovård och social problematik. Att belysa så kallade salutogena faktorer (hälsofrämjande) är en viktig del av verksamheten.

Vi avser att fokusera på dessa faktorer genom att ha temakvällar, föräldrautbildningar med ett innehåll som kan vara rent teoretiskt informativt och även praktiskt.

Ett annat omfattande problem är **familjevåld**. Här finns mycket att göra inom alla verksamheter som kommer i kontakt med detta.

Familjecentralen har alla möjligheter att komma in tidigt vid denna typ av problematik. Inom stadsdelen finns redan ett nätverk som arbetar kring detta, i vilket vi ingår. På BMM arbetar man enligt en handlingsplan som innebär att samtliga gravida tillfrågas om man utsatts för fysiskt, psykiskt och ekonomiskt våld.

Utöver det kommer vi att fokusera frågan på ett likartat sätt som vi gjort med andra teman, enligt följande modell:

Skaffa en gemensam plattform att stå på genom information och därefter relevanta frågeställningar som leder fram till en form av handlingsplan. På grund av befolkningsstrukturen i främst Tensta, med alla nya svenskar finns ett oändligt behov av information, ”**folkbildning**”. Det gäller kostfrågor, hälsoprevention i egen regi, uppfostran, kroppsuppfattning, etc. Här gäller det att hitta former för och framför allt tid till ett omfattande informationsprogram. Vi ser detta som en av de största utmaningarna på familjecentralen och anser att detta är ett **reellt, konkret förebyggande arbete**.

STUDIEDAGAR-TEMAKVÄLLAR

Vi har haft följande studiedagar:

KKS-dagar (kvinnlig könsstympning) med inbjudna KKS-informatörer.

Vi utarbetade en policy kring hur vi ska förhålla oss i frågan.

Heldag kring **barn i svåra livssituationer** med socialtjänstens utredare som gäst. Vi diskuterade hur vi kan utnyttja varandras resurser till stöd för målgruppen.

Heldag kring **familjevåld**. Vi diskuterade följande frågor: hur upptäcker vi att det förekommer familjevåld? Barnmisshandel, barnaga, kvinnomisshandel när det finns barn i familjen Vi hade inbjudit polis och läkare som redogjorde för vad de gör vid misshandelsfall.

Husets socionomer berättade om socialtjänstens roll vid familjevåld.

Heldag kring **flyktingmottagandet** med info från immigrationsverket och lokala flyktingmottagningen.

Temakvällar för **somaliska kvinnor om kvinnokroppen och om barns utveckling** Möteskvällar med **somaliska föräldrar och barnomsorgschefer** med samtal om barns behov och hur man ser på

dessa utifrån respektive håll.

Överviktsinformation och kost i samarbete med hälsoinformatör riktat till föräldrar.

FORTSATT UTVECKLING

Sedan september 2003 och fram till mars 2004 arbetade all personal med EU-projektet **Växtkraft Mål 3**, analysdelen, som lett fram till en handlingsplan vi nu arbetar vidare med.

Det har gett en avstamp till fortsatt utvecklingsarbete där alla är delaktiga. En av huvudfrågorna är att utveckla föräldragrupper i olika former anpassade till vår befolkning.

Vi behöver även hitta rätta kanaler för information om oss och om möjligheter till den kunskapsutveckling för föräldrar som vi kan erbjuda. Behovet att ge information på rätt sätt till rätt målgrupp utgör en stor utmaning utifrån vårt befolkningsunderlag med bl a högutbildade och analfabeter. En annan form vi har använt oss av och vidareutvecklar är dialogen med befolkningen. Det är en förutsättning för att finna de nya vägar vi söker. Vidare finns behov av att kompetensutveckla personalen utifrån vår nya samverkansform- familjecentralen.